

Sămănătorul

Revistă Literară Săptămînală

Sumarul :

- OVID DENSUSIANU. — Un mod de a critica.
M. PALEOLOGU. — Sonet.
N. IORGA. — Memorii.
NATALIA NEGRU. — Aleargă trenul... (poezie).
CONSTANTIN BERARIU. — Făt-frumos în grădina Sfintei Vineri
(Feerie în 3 tablouri).
V. PIRVAN. — Dare de seamă : Rușii și țărănimea romînească
în vremea ocupațiilor rusești, de A. V. Gidei.
CH. — Notițe bibliografice.

REDACTIA ȘI ADMINISTRAȚIA :

STRADA REGALĂ No. 6, (Hotel Union)

BUCUREȘTI

Abonamentul 10 lei pe an || Numărul 20 bani

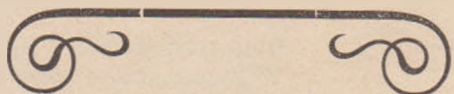
Volumele I și II

DIN

ANUL I (1902)

Se găsesc de vânzare la toate
librăriile.

PREȚUL 10 LEI

VASILE POP

DIN OGNA VIEȚII

— SCHIȚE —

Prețul 1 Leu

De vânzare la toate librăriile

POEZII

DE

MARIA CUNȚAN

1 Leu.

De vânzare la librăria Alesay.

DARE DE SEAMĂ

A. V. Gidei — Rușii și țărănimea românească în vremea ocupațiilor rusești — Cartea a doua — București [Ianuarie] 1903. — 95 pp.

Anul trecut d. Gidei a început într-o serie de cărțicele scrise pentru popor și în limba lui să combată ideea nenorocită despre dragostea Rușilor pentru noi și nimicnicia noastră față de a tot-puternicia lor, ideie din nefericire încă statornică în mintea țaranului nostru.

D. Iorga în *Convorbiri Literare* pe Iunie 1902, făcu o scurtă dare de seamă cu laude pentru autor, asupra primei din aceste cărți care coprinde povestirea intîielor două ocupații rusești, dela 1711 și 1739.

Anul acesta d. G. scoase a doua carte, care, ca și prima, expune după izvoarele istorice și într-o formă cu totul accesibilă poporului, ocupațiile rusești dela 1769—1774 și 1788—92, cu pierderea Bucovinei, arătînd «suferințele ce-au îndurat Românii de la Ruși», într-o limbă pe jumătate bisericească pe jumătate cronicală — care de alt-fel e tot după cea dintâi, ce la rîndul ei tot dela popor pleacă ¹⁾ —, cu dese provocări către cititori, cu frumoase reflecții luate mai ales din cărțile sfinte, ori făcute de însuși d-sa în formă de maxime. D. G. nu face numai simpla povestire a faptelor, ci dă poporului și învățături pentru iubirea de țară și de dinastie, și de mîndrie națională, arătîndu-i în aceeași vreme la fie-care pas, perfidia, cruzimea și batjocura rusească față de oropsitul nostru popor.

D. G. spre a fi mai lesne înțeles n'a făcut *istoria* ocupațiilor, ci «leapopisețul» ori «chronograful» lor și i-a fost cu izbîndă.

Iar spre încredințare despre cele spuse de rău despre Ruși, d-sa nu stă la îndoială să repete des că toate lucrurile astea nu le spunem din svonuri ori din bănueli, ci «jalbele și poruncile de care aici am pomenit, sunt în ființă până în ziua de azi și în zilele noastre s'au dat în cunoștință obștească, și pe temeiul lor scrim.»

Și acolo unde înșirarea suferințelor poporului se întrerupe pentru un timp, descrieri ticluite din adîncul inimei, cu adevărată simțire românească, desăvîrșesc impresia de negrăită durere pentru starea cea tristă a noastră, din acele vremi.

Pentru chipul foarte potrivit cu spiritul poporului și vorbirea pe alocurea directă, în care e scrisă cartea, ea devine un prețios mijloc de răspîndire a ideilor sănătoase despre iubirea de neam și de tron și despre încrederea în propriile puteri, fără de care un popor nu putea multă vreme trăi de sine stătător; iar însemnătatea acestor mici cărțicele ale d-lui G., pe cari Ministerul Instrucției a avut buna idee de a le răspîndi

¹⁾ — Populară nu prea; ba chiar i s'ar putea cu dreptate imputa d-lui G. întrebuițarea unor cuvinte ca *apriiat*, a *oblici* și altele, primul din Zilot, celelalte din cronicile mai vechi, dar azi neînțelese de popor — mai ales de cel din Moldova, către care în special e îndreptată cartea.

prin învățători în mare număr la sate, e cu atît mai neprețuită, cu cit nenorocitele idei filoruse au găsit nu de mult un reprezentant și în presa noastră, ceea-ce e foarte primejdios pentru formarea judecătîii poporului care — cum e și firesc — în orî-ce întrebare e mai înclinat să primească părerea ce se potrivește cu a lui, mai ales cînd ea e propovăduită cu atîta convingere de niște oameni ce trec de luminați.

D. G. va mai scoate cel puțin două cărțicele asupra ocupațiilor rusești, ce urmează, și, ca și pentru cele pîn'acum scoase, îi sîntem datorî mulțumire și recunoștință.

V. PIRVAN.

NOTIȚE BIBLIOGRAFICE

Un mic adaus. D-l Em. Grigorovița publică în *Revista idealistă* (No. 3 și 4) o lucrare asupra lui «Werther». Ar fi fost corect, ca autorul să reamintească cetitorilor săi și faptul că există și cite-va traduceri în romînește. Credem că nu se va supăra, dacă vom completa noi lacuna asta din articolul d-sale.

Există cu totul patru traduceri romine, toate patru destul de răspîndite.

1) *Suferințele junelui Werther*. De Goethe. București 1842. Tipărită cu litere cirile, 182 pagini în 8°. Numele traducătorului nu e amintit, dar să știe, că traducerea e făcută de Gavril Munteanu, bărbat cu multe merite pe terenul scoalei și literaturii romine. Munteanu scria o frumoasă limbă romînească, cunoștea temeinic literatura clasică germană, așa că traducerea lui, dintre toate, este cea mai bună și singura vrednică de cetit.

2) *Goethe, Patimele junelui Werther*, traducție din limba germană de V. B. Vermont cu o introducere de Grigorie H. Grandea. București 1875 p. 204 în 8°. În o prefața mai lungă Grandea face o privire istorică asupra literaturii germane, arătîndu-i superioritatea față de alte literaturi; presintă pe Werther ca un moralist prin excelență, fiind-că acest roman ar fi apoteosarea amorului conjugal. «Azi mai mult ca ori și cînd — zice Grandea — Werther este moral, este ferul roșit în foc și aplicat pe cangrena socială. Literatura lupanarelor din Paris a revărsat în toată lumea un venin, care roade cele mai sfînte legăminte, acele cari fac tîria familiei»... Traducerea lui Vermont este însă inferioară și se pare că nici nu este o traducere nouă, ci o simplă refacere, o retușare nereușită a celei dintîi, cu înlocuiri de cuvinte ca: «amic» în loc de «prieten», «delectat» în loc de «desfătat» etc. Pagini întregi sînt luate din Munteanu fără nici o schimbare

3) *W. v. Goethe, Suferințele tinărului Werther*. Cu două-zeci de ilustrațiuni în text și portretul autorului. Traducere și o prefață de I. Husar. A apărut în biblioteca de popularizare a lui Samitca din Craiova. Prefața e scurtă și confusă ear traducerea, considerînd și progresul limbei literare de la 1875 încoace, e greoaie și defectuoasă.

4) *Ultima traducere e cea mai slabă. Titlul e simplu: Goethe-Werther. Cu 12 ilustrațiuni în text. A apărut în «Bibl. p. toți» a lui Müller. Prefața e o înșirare de cuvinte făcută în necunoștința împrejurărilor în cari s'a scris romanul, iar traducerea, datorită probabil tot de scriitorul prefeței: A. S. (turza?) este o ciopîrteală barbară a textului original, cu omisiuni de părți esențiale pentru înțelegerea cărții. O ediție ce trebuie scoasă din piața literară.*

Toate aceste, mai adăugînd și dorința de-a vedea în curînd o bună ediție romînească a acestei scrieri, nu trebuiau să scape din vederea scriitorului de la «*Revista idealistă*».

CH.

SĂMĂNĂTORUL

REVISTĂ LITERARĂ SĂPTĂMINALĂ

Redacția și Administrația BUCUREȘTI Strada Regală, 6	SUB DIRECȚIA UNUI COMITET	ABONAMENTUL 10 Lei pe an
--	---------------------------	-----------------------------

UN MOD DE A CRITICA

În cercuri în care literatura și știința se confundă cu tot felul de meserii, și mai ales cu meseria de a ciștiga mai ușor pâinea de toate zilele, de a adăuga un titlu nou la altele primite prin vre-o minune, de a apăra, cu zelul de servitor smerit, nume a căror faimă e amenințată să apună, critica se coboară la o indeletnicire meschină de înegriri pătimășe, de insinuări perfide, de clevetiri, de vorbe de babe. Aici se încheie toată viața acestor cercuri, atita pot să dea ele publicului, iubitor de toate, în paginile impertinente ale vre-unui jurnal sau sub coperta prea transparentă — în intențiile și mijloacele care o susțin — a unei reviste.

E o critică ce-și are și ea rostul ei, darul de a procura mulțumiri celor care nu le mai pot căpăta aiurea, și mai ales iluziunea că atacurile pot să-și aibă efectul lor, să împrăstie neîncrederea în unele reputațiuni neplăcute, făurite fără colaborări misterioase și cu proclamări de pretorienii. E fără indoială o pierdere de timp să urmărești toate numele — de critici literari, născuți pentru ocupațiuni mai lucrative, de istorici, filologi ce-și zic așa pentru că le-au zis alții, născuți să nu fie nimic — ce defilează, încredute, printre rîndurile greoaie ale unei prose de plumb, aruncate în ochii nepricepuților drept monedă adevărată cu care să ciștige un loc printre scriitorii. E însă o petrecere ori-cum să privești frământările celor care se cred chemați să coboare pe alții, pe care timpul și alt ce-va — ce nu se înțelege ușor și de ori-cine — îi va ținea unde sînt; e un prilej să te mai veselești un moment, între ocupațiunile obicinuite, cînd îi auzi strigînd și dînd chiar sfaturi: «D-ta nu poți fi poet pentru că nu te-ai născut în loc bine-cuvîntat de muse, pentru-că nu scrii cum scriu alții, pentru-că n'ai luat mai mult seama la unele versuri, unele rime... D-ta nu poți fi om de știință pentru-că alții au fost sau sînt pentru-că în cutare notă n'ai spus cit trebuia, ai uitat ce știu alții, ai comis o greșală — în realitate poate vre-o eroare de tipar sau o scăpare din vedere, — în știința D-tale nu poate avea nimeni încredere, n'ai avut timp să cunoști atitea lucruri, ești prea t'năr, ia-o mai domol sau lasă-te de ce ai început, etc. etc....» Citești și surizi.... Dar criticul te crede zdrobit; satisfăcut, te inchipuește de

departe perplex, abătut, nimicitor pentru totdeauna de judecata lui neîndurată. Și satisfacerea lui crește când alții îl întimpină cu un bravo: «bine ai făcut... l-ai pus la locul lui... să vedem ce va mai zice acum». Aplause. jubilați în cerc...

* * *

Nu omoară pe nimeni o asemenea critică, pentru-că nu după citeva lucruri mărunte se judecă activitatea cui-va. Sint greșeli pe care nimeni nu le poate evita și dacă, mai ales în știință, în haosul ei de fapte, cine-va s'ar gândi să scrie fără să cadă o singură dată în păcat, n'ar mai lua condeiul în mână.

Un scriitor se judecă după impresia totală ce iese din opera lui, după spiritul în care a înțeles lucrurile, după silința pe care și-a dat-o, după puterea pe care a avut-o să atingă frumosul și adevărul. Critica pricepută, dreaptă, așa cum se face în alte părți, de oameni culti, știe să aleagă și să aprecieze din munca fie-căruia ce este cinstit, trainic, ce face personalitatea lui. Numai ignoranța vădită, incapacitatea de a prinde lucrurile, îndrăzneala de a încerca ce nu poate ori-cine, căutarea efectului, falsificarea faptelor, reaua credință — nepriceperea și minciuna sub toate formele — pot condamna și îngropa pe cine-va... Și pare-că revolta în contra acestora a fost mai puțin cunoscută la noi pînă mai în urmă, singura revoltă la care are dreptul critica și pe care de multe ori numai tinerii o pot înțelege, tinerii ce nu se închină ușor la ori-ce și care nu se tem de cealaltă critică ce poate speria pe unii, sufletele slabe, dar luptă zadarnic să-și atingă ținta, să mulțumească pe ciți-va interesați, prinși în goana după lumină, după tot ce e cuminte și cu rost. E atît de mare pasul de la o critică la cealaltă în cit trebue ani, prefaceri îndelungate de cultură, schimbări în suflete, ca să fie măsurat și prețuit; e deosebirea între un pierde-vară al literaturii și un om ce-și dă socoteală de ce face și ce spune, știe ce vrea, pe unde să meargă și cu cine să stea de vorbă, între un rătăcit ce se războește cu umbre și un luptător ce dă în carne vie, izbește în plin, în șiruri de nevrednici și—e și aceasta ceva ce pune pe unul pe o treaptă mai sus de cit pe altul — între un necioplit și un bine crescut; e deosebirea, ce se pierde și acuma pentru unii în neguri, în neînțeles — sint atîtea vederi scurte —, între unii tineri de azi, pentru care și toleranța de a trăi se pare un dar nemeritat, și unii bătrîni cu aspirații din vremuri frumoase de altă dată și unii tineri cu aspirații bătrînești..... pleiadă de stele apuse și de sateliți.

OVID DENSUSIANU.

SONET

Albastra nopților pustietate,
Desprinde'n umbră, negrele ruine
Care se'ntind, în raza lunei pline,
Și 'nchipuiesc o groaznică cetate.

Se strecurară veacuri, vremi haine...
Prin bolți, s'aude — vîntul cînd străbate —
Un zăngănit de arme sfărimate,
Și duhul morții 'n miez de nopți, revine.

Un ciine 'n depărtări a jale urlă,
Și zace'n groape fără cruci, norodul
Ce 'n timp de războiri sunase 'n surlă.

Crestat e 'n zidul năruit, izvodul;
Un glas de cucuvăi sfișie 'n turlă
Văzduhu 'n care țipă, iar, prohodul.

MIHAIL PALEOLOGU.

MEMORII

Generațiile se perindează și ni lasă, pentru a ști ce fapte au îndeplinit și de ce simțiri au fost însuflețite, acte oficiale moarte și gazete nesincere. Memorii nu se scriu, chiar de acei ce s'au împărtășit mai mult la viața timpului lor, și fie-care ce se duce, iea cu sine acolo de unde nu mai vin știri, icoane prețioase din mișcarea oamenilor și vremilor, lămuriri și fapte.

Unii, cei mai mulți, nu se apucă a-și înșira amintirile, fiind-că *nu se cere*, fiind-că n'au cui vorbi. Ca și cum, în ori-ce fel de literatură, și mai ales în acesta, s'ar scrie numai pentru un timp, care se poate să nu fie tocmai doritor de a afla lucruri petrecute sau de a se încălzi la cetirea unor pagini frumoase. De fapt însă, e altfel. Cine poate și cine știe, e dator să prefacă în slove trainice inima, gîndul și amin-

tirea unui timp, ce trăește cu mai multă conștiință în acest fericit ales. Nu poate fi vorba, prin urmare, de falsa rușine de a vorbi despre sine însuși; aceasta e un lucru secundar, pe lângă cel de căpetenie, care e păstrarea unuia din chipurile în care a trăit omenirea, pentru ca urmașii să se lumineze și să învețe.

În cei din urmă ani au apărut două volume de amintiri, datorite nouă celor de astăzi, ca și celor de mină, de două persoane care n'au avut o viață mare, frământată, dramatică. Unul dintre ei nici n'a mai fost scriitor până la alcătuirea operei sale autobiografice; iar cellalt, de și un însemnat nuvelist, nu-și iea cituși de puțin aere literare în memoriile pe care, de curind, le-a dat la lumină. Cu toată deosebirea de cultură, de puteri și de renume, cei doi povestitori ai lucrurilor făcute, și mai ales văzute, de dinșii, samănă între sine: e același tip de bătrîn cuminte ce urmărește în trecutul, înfășurat acuma în blinde neguri albastre, cât se mai poate vedea dintr'însul și-l spune, nu onoratului public, de care nu-i prea pasă, nu prietenilor, — ci mai mult șie însuși. Pe urmă, amîndoi sînt Moldoveni: un Sucevean de la munte și un Tutovean din țara dealurilor, și în ce zic ei, așa de liniștit, de iertător, de senin, cu o atit de frumoasă albă veselie de moșneag, răsună așa ceva ca graiul bătrînului strămoș Neculce, ce și-a scris în slove tremurate, cuprinzînd însă cuget drept, povestea vieții.

Pe timpul războiului Crimeii, un fecior de boier care nu era prea fericit în casa tatălui său, a plecat în lume cu bani de furat — cei d'întîiu și cei din urmă. A mers la Constantinopol, a trecut la Marsilia, unde a putut pune în sfîrșit pe cap doritul chipiū de soldat împărătesc al Franciei glorioase și mintuitoare, a stat în ploaia de apă și în ploaia de foc supt zidurile eroice apărate ale Sevastopolei, s'a bătut cu «Neînții» Împăratului Franz-Joseph, — între cari erau și atîția Romîni, — pe cîmpiile bogate ale Lombardiei, a dus viață veselă și viață primejduită, cu vin, dragoste și holeră, în marginea pustiului african. Apoi s'a întors acasă, s'a bătut și pentru țara lui, care-l cîștigase din nou și, într'un târziu, a scris pentru toată lumea ceia ce va fi spus de aîtea orî prietenilor: isprăvile sale de viteaz rătăcitor. Un întîiu volum a ieșit în Birlad, și el a fost întîmpinat cu vorbe bune și călduroase de un judecător al frumosului literar ca I. L. Caragiale. Era vorba că noul autor, totuși destul de bătrîn pentru un debutant, maiorul Pruncu, să dea la tipar și ce va fi scris despre războiul nostru, după războaiele lui. Dăunăzi însă am auzit că voiosul povestitor a murit, și nu știu dacă moștenitorii săi, măcar, urmașii lui sînt dintre aceia

carî păstrează evlavie pentru scrisul înaintaşului ce s'a dus şi caută să-l răspindească.

Cellalt povestitor al trecutului său e d. N. Gane, nuvelistul cu graiul simplu şi simţirea neprefăcută, povestitorul ale cărei spuse au fost totdeauna pe înţelesul orî-cuî, au răzbătut departe şi au făcut, fără îndoială, mult bine. De curînd d. Gane a dat la lumină un volum de «Zile trăite».

Ciţi dintre puţinii ce le-au cetit, în aceste timpuri de pretenţie, vor fi strîmbat din suptirile lor nasuri artistice! În adevăr, în cea din urmă scriere a d-lui Gane nu sînt nici lucruri straşnice, nici revelaţii de mare interes, nici atacuri împotriva orî-cuî ar fi, nici frase cu efect, nici declamaţii. Nu e nici scop, nici plan: nici un artificiu, şi, într'un fel, nici o *artă*. Scriitorul nu scotoceşte şi nu întregeşte nimic, ci lasă amintirile să se desfăşure în voie: unele zugrăvesc, altele schiţează numai; unele privesc o mare personalitate istorică, precum e Brătianu, înfăţişat ca omul providenţial ce a fost pentru cea mai mare parte din contemporanii mării sale; altele cuprind numai o excursie, o anecdotă chiar, o anecdotă din «Junimea» veselă şi harnică de la Iaşi, sau din viaţa de pasionat vinător a scriitorului. Bucăţi înălţătoare de suflet, ca descrierea îngropării detronatului de la Florica, stau alături cu bucăţi naive. Toate alcătuiesc însă o lucrare sănătoasă în simplitatea ei, bine făcătoare, ca o cimpie fără podoabe meşteşugite, străbătută de vînturi largi... Ar fi de dorit ca aceste pagini să fie cetite mult, în multe părţi, şi într'o stare a sufletului tot aşa de liniştită ca şi aceia din care au pornit.

Se vor mai lua bătrîni pe urma d-lui Gane, pentru a-şi înfăţişa cu tot atîta adevăr, dacă nu cu acelaşi talent, viaţa străbătută?

N. IORGA.

ALEARGĂ TRENUL...

Aleargă trenul ca în sbor
Țipînd isbește 'n întuneric,
Răsar schinteî, răsar cu spor
Scinteî și fum — un nor feeric.

Clipesc din ochi—de somn nici gînd—
Din cînd în cînd tresar cu frică —
M'ascund în umbră tremurînd —
Dorm toți — eu trează 's singurică...

Ș'aleargă trenul ca un smeu,
Mă 'nalt la geam, privesc afară
Răsare luna, visul meu,
Și ce încîntătoare seară !..

Privesc... și-un gînd mereu mi-l torc:
Lăsaiî un 'dor prin lumi străine !..
Plecai, și nu știu cînd mă 'ntorc
Și-atît era și pentru mine.

NATALIA NEGRU.

FĂT-FRUMOS

ÎN GRADINA SFINTEI VINERI

— FEERIE ÎN 3 TABLOURI —

PERSOANELE :

SF. VINERE.	RUJA	} Zinele florilor.
FĂT-FRUMOS.	VIORICA	
URSUL-FĂT-DE-CRAIŢ.	LĂCRĂMIOARA	
APRODUL ZMEILOR.	ŞOFRANA	
	CIOBOŢICA CUCULUI	

O ALBINĂ.
DOI CRAINICI.

Curtenii şi popor (flori), gardă (bujori şi crini), zefiraşi, ghlocei-paji, fluturi, albine etc.

TABLOUL I

Grădină înaintea palatului de cristal al sî-tei Vineri.
În fund de-a curmezişul cătră dreapta palatul, la intrare cu mai multe scări.
Mai în faţa scenei, la dreapta, un tuiş, sub umbra căruia este un tapşanel.

Noapte cu lună. Grupuri de flori visătoare însoţite de fluturi, cari dormitează.
Ursul doarme pe tapşan. Zefiraşi se joacă fugind şi ascunzindu-se printre flori.
Zinele florilor se despînd dintre grupuri şi sosiud în mijlocul scenei fac roată, mişcîndu-se ritmic ba la dreapta, ba la stînga. Zefiraşii se opresc pe lingă grupurile de flori.

ZINELE:

Sorioare, sorioare !	La plăcutul joc ne 'mbie.
Luna-î plină de 'ncîntare	Haideţi hora pe 'ntrecute,
Şi cu raza-î argintie	Iute, iute !

(Cercul se desface. Zinele se grupează în jurul zinei povestitoare)

RUJA :

Perele de aur	Tăinic zmeii eară
Cum mai dulce coapte	Toate le prădară.
Pe la miez de noapte	

CIOBOŢICA CUCULUI :

Ei şi fete pradă	Le pun sub zăvor
Şi le duc grămadă	Prin palaturi. Ele
Pe tărîmul lor	Pling de-amar şi jele.

ȘOFRANA :

Este-un împărat
Mare și bogat.
Fata lui, Ileana

Ce-î zic Cosinziana,
Ca ruptă din soare
Păreche nu are.

LĂCRIMIOARA :

Bietul împărat
Plinge 'ndurerat.
Fata lui iubită

De zmei e robită
Răpind-o cu zor
Craiul zmeilor.

ZINELE:

Vai!

VIORICA :

Știți voi? Făt-frumos
Viteazul făimos,
Cel nebiruit,

Grabnic a pornit
Peste țări și ape
De năcaz s'o scape.

ZINELE:

Cale cu noroc!

(apoi prinse în cerc)

Sorioare, sorioare!
Zorii vin în cărucioare
Fugărind naintea lor

Toată ceata umbrelor.
Să ne facem nevăzute
Iute, iute!

(Un zefiraș furișat lângă Urs îl gîdile la nas cu o crenguță, în vreme ce zinele povestesc. Ursul mormăind dă de mai multe ori cu laba pe la nas. Zinele, sfîrșind hora lor nocturnă, fug între grupurile de flori. Ursul se trezește. Se face lumină roșietică de zori).

URȘUL :

(sommuratic umblă și trezește florile)

Sculați, sculați, vă luminează zorii!
În rouă mindru vă scâlțați căpșorii,
Să fiți gătite cu podoabe tinere,
Curind la vale vine sfinta Vinere.

(Zefirașii încep a alerga din nou pe scenă. Florile pe rînd se trezesc, își freacă ochii și fețele și își îndreaptă podoabele.

Palatul de cristal se luminează, poarta se deschide. Pe scări coboară în rînduri garda Bujorilor și crinilor, ghiocel-paji, curtenii, în sfîrșit sf. Vinere, purtată pe umere într'un scaun de flori. Florile se închină, flutură din mîni și nafrămi, salutînd sosirea sf-tei Vineri).

TOȚI:

Mărire ție, te slăvim, stăpină!

SF. VINERE (salutînd):

Plăcută pace între voi rămînă!

O FLOARE:

Dulce fericire-î
Pe al tău tarim,

Ție cu iubire
Toate ne'nchinăm.

UN FLUTURE:

În grădina ta
Mîndră ni-e viața

Potirași de flori
Ni întind dulceața.

SF. VINERE:

(Ajunsă în mijlocul scenei)

Cu drag răspund a voastre salutări
Cari îmi vestesc senine cugetări
De traiu plăcut și dulce fericire
Ce printre voi aș vrea să se restîre
Neconținut, ca raza din azur
Că însenină lumea dimprejur.

TOȚI:

Mărire ție, te slăvim, stăpînă!

SF. VINERE (salutînd):

Plăcută pace între voi rămînă!

(Sf. Vinere face un semn purtătorilor scaunului. Ei îl așază jos și sf. Vinere coboară. Curtenii se grupează la dreapta, garda, pajii și purtătorii scaunului pe scări lingă palat).

SF. VINERE:

Frumoasă-î dimineța! Mîndrul soare
Răsăritor mai strălucit apare
În raze aurii scaldîndu-și fața
Ce deșteptată redeșteaptă viața.
Văzduhul încă plin e de răcoare
Sorbînd miresmele din orî-ce floare
Și 'n zbor șagalnic, dulce, blînzî zefiri,
L'împarte darnic doritoareî firî.
Și eu le sorb! Simțirea mea voioasă
În voile mirezmelor se lasă.

(Zărînd un crainic ce se apropie)

Apropie-te, crainic, vestitor
A tot ce se întimplă. Repegior
Vestiască-ți gura ce are să spună.

CRAINICUL :

Stăpînă sfintă ! Vestea mea nu-îi bună !

SF. VINERE :

Ce spui ? Nu vezi în jur senina pace ?

CRAINICUL :

Plăcută-îi ea, dar totuș n'am ce face
Decît să-î dau un strop de amărire.
E ca vrăjit ! Văzut-am cu uimire
Că ear prădat de fructe este părul.
(Sf. Vinere se arată neplăcut surprinsă.)
De-î vestea rea ea spune adevărul.

SF. VINERE :

O, earăș Zmeii ! Pururi a hoție
Prin lume împlă neagra herghelie.
Ce-î mai frumos și scump și-ți este drag
Necruțătorî răpesc. Ei sunt un chiag
Născut ca de năpaste. N'am putere
Ca să-î opresc, ș'aud fără de vrere
Mereu izonul veștii nedorite
Că perele de aur sunt răpite."
Am încercat cu paza, cu străjerii
Nu-mî pot scuti podoabele averii.
(Zărind pe Urs, care umblă neliniștit și tot privește la stînga)
Ce-î, Ursule, c'atit de stingher ești,
La vr'un ulcior cu miere te gindești ?

URSUL :

Îți place gluma, sfintă ! Daî ocolul
Cu ochiul treaz și vîntul este solul
Ce pe aripa lui mî-aduce știre
C'aproape e ceva de altă fire.

SF. VINERE :

Ți se năzare poate ! Tu ai toane
Și 'n cap prea multe gindurî năzdrăvane.
(De după scenă se aude o voce cîntînd o doină de cale).

URSUL :

Auzi stăpînă ? Bine ți-am vestit
Că un străin la noi e pripășit ?

SF. VINERE :

Ai miros bun ! Dar unde-î peregrinul ?
Să'l cați și să'l aduci !

URSUL :

Curind străinul
De labă-'mî prins vă sta 'nainte-a ta.
(Ursul ese la stînga.)

SF. VINERE :

Un glas plăcut a drăgostit tăcerea
Cu cîntecu-î frumos, ce adierea
De vînt ni'l-a adus, lin undulindu'l
Și indulcind simțirile și gîndul.
Aș vrea să văd străinul cîntăreț :
Bătrîn e, tînăr, blind orî îndrăzneț ?
(Făt-frumos, în mina dreaptă cu ghioaga, tîind cu mina stîngă pe Ursul de
grumaz, sosește din stînga.)

URSUL :

Belea pe cap ! Mai las'o că mă gîtuî !

FĂT-FRUMOS :

Te mai aninî de mine ? Cu atitu-î
Destul de astădată.

(il lasă liber.)

La dihăniî

De soîul tău știu meșterea minîi.

URSUL :

(Cătră sf. Vinere.)

Stăpînă, eată și străinul !

SF. VINERE :

Bine,
De ceafă el te-a cam adus pe tine !

FĂT-FRUMOS :

(Privind la flori.)

Uimit privesc în jur. E nesfirșită
Mindreța prin grădină răspîdită.
Flori galeșe, ca 'n farmece urzite
Surid vederii. Parcă îndrăgite

Intind la fluturi dulcile gurițe.

În port alese ca niște domnițe !

(Pășind către mijlocul scenei vede pe sf. Vinere, care s'a retras mai la dreapta).

Dar cine e ființa luminoasă

Ce stă naintea mea ca o crăiasă ?

URSUL :

Inchină-te, căci e stăpîna !

FĂT-FRUMOS :

Nu e

Al minții mele obiceiul să se supue

La cugetări de sclav, nu 'mî e deprinsă

Ființa să se 'nchine.

(Cătră sf. Vinere.)

'N tine strînsă

Văd eul o minunată măreție

Și un imbold d'evlavie mă 'mbie

Să-mî plec gîndirea.

(Se închină).

SF. VINERE :

Mindră arătare

E chipul lui cu plete lucitoare

Ca raza dimineții luminoasă

Și vorba lui s'alcătue frumoasă

(Cătră Făt-frumos.)

Bine-ai venit, străine pelerin !

FĂT-FRUMOS :

Cu gînd de pace 'n raiful tău eul vin !

SF. VINERE :

Tu cine ești, că ai putut străbate

Spre raiful meu primejdiile toate ?

FĂT-FRUMOS :

Un pelerin ce umbl'a vitejie,

Pe nume Făt-frumos. El singur știe

Puține numai despre sine : 'n zori

Eul m'am trezit culcat în pat de flori

Departa 'n răsărit — eul nu știu unde —

Pe-un plaiu frumos, ce între munți s'ascunde,

Pe capul meu căzu din zori o rază

Și luciul auriu din păr îmi scînteează,

A nopții umbre strîns-am în orbite
 Și negre stele 'n ochi am zugrăvite,
 Din cupa unei flori sorbit-am miere
 De-atunci mi-e glasul dulce 'n mlădiere,
 Botezul 'l-am primit din stropi de rouă —
 Îndată am simțit o viață nouă
 Și 'n clipă am crescut la trup deplin
 Cum sunt acum, în fața ta cînd vin.

SF. VINERE :

Ce minunat!

(Către Făt-frumos)

Maî multe nu știi spune?

FAT-FRUMOS :

Poveștile de mine spun minune:
 C'aș fi ba din Călin, ba din Dafin,
 Ba că un vulture din cer senin
 Zburînd în cioc de aur m'a adus
 Și 'n mindrul plaiu în pat de flori m'a pus

SF. VINERE :

Ascunsă taină pare el să fie!

(Către Făt-frumos)

Te văd plecat cu ghioaga 'n voinicie
 Și pe-un tarîm al păcii ești ajuns.
 Dar încotro 'ți-e calea?

FAT-ARUMOS :

Drept răspuns

Să-ți povestesc de-o mindră 'mpărăție
 Ce sue 'n nori cu crestele de munți
 Incununate de zăpezi pe frunți,
 Cu șesuri largi bogat înfloritoare
 Ceși scaldă poala în talaz de mare,
 Cu sate tîrguri și noroade multe
 Ce fericite sunt că pot s'asculte
 De-un împărat ce'n lume samăn n'are
 În măreția lui strălucitoare.
 Dar maî presus: o fală de odor,
 Podoaba 'mpărăției, dulcele isvor
 De nesfirșite bucurii și minunată
 În frumuseți e tînăra lui fată
 Ileana Cosinziana. Fericiri împarte
 Surîsul ei, și lauda-î departe,

Mereu crescînd ca riul ce se scură,
 Repovestită a trecut din gură 'n gură
 Așa faimos, că 'n lume toți se miră.
 Mulți feți de crai și împărați sosiră
 Cu alaiuri mari și daruri nestimate —
 Cum mintea omului nici n'o socoate —
 In vraja dorului după Ileana:
 Ca să-î închine viața și coroana,
 Din zi în zi la faima ei să 'nșire
 Podoabe nouă pentru strălucire.

(Intristat)

Dar repede's prefacerile 'n cale
 Cînd vin să schimbe bucuria 'n jale.

SF. VINERE :

Ascult uimită glasul tău aprins
 Lăudînd pe Cosinziana. Cine-a stîns
 A mindrei fete fericită pace?

FAT-FRUMOS :

Era 'ntr'o noapte, pogori furtună
 Cum nu a fost pe lume mai nebună,
 Cu uragan suflat de vrăji de vraci
 Ce răsturna din rădăcini copaci
 Și vijînd plesnea, ca să dărime
 Și ear să fugă prin întunecîme.
 Ziceau fricoșii oameni făcînd cruce!
 Sfirșitul lumii vine să ne-apuce
 Cînd se zori la curtea 'mpărătească
 Era o frămîntare neîrească
 In toți. O groază negrăită
 Pe toți îi prinse. Iute alergară
 Aprozi și crainici căutători prin țară,
 Dar urmă nu găsiră; doar o babă,
 Ce 'n bob vrăjia, ie povesti în grabă
 De umbre sburătoare și de-un vaer
 Ce dureros s'a auzit din aer,
 De-un fulger roș, făcînd să se 'ntrevadă
 O umbră neagră ș'un chip de zăpadă.
 Și zis-a baba: «Spuneți la 'mpărat
 Că craiul zmeilor odrasla i-a furat!»

SF. VINERE

Grozavă e a zmeilor urgie!
 Ileana biata dusă-î în robie?

FĂT-FRUMOS :

Înțelegînd a sa nenorocire
 Bătrînul împărat, ca scos din fire,
 A izbucnit în hohote de plîns ;
 Și cum era norod în juru-î strîns
 Ruga ca un copil și se ruga :
 «Cătați, aduceți pe Ileana mea,
 Copilul meu iubit, viața vieții,
 Otorul scump, toiașul bătrîneții.
 Nu vreau împărăție nici mărire
 Mi-o dați napoi răpita fericire!
 Plîngea norodul. Jalea lui cuprinse
 Cîmpii și munți și tot mereu se 'ntinse
 Pela vecini, trecînd din țară 'n țară —
 Și pretutendeni ochii lăcrimară.

SF. VINERE :

O, cit de dureros! Sărmanul tată,
 Că 'și-a pierdut odorul său de fată!

FĂT-FRUMOS :

Porniră feți de crai și împărați
 De-acelaș dor pe urma ei mînați :
 Cu vitejia lor pe zmei să-î bintue
 Și pe Ileana-roabă să o mintue.
 La curți ori-unde-î jale și suspin
 Căci feți duși acasă nu mai vin,
 Un gînd aprins, un dor înflăcărat
 În drumuri m'a pornit, ca să desbat
 Din brațul craiului de zmei pomana
 De 'și-a făcut cu prada din Ileana.
 Cu mila ta, o sfîntă, să mă mirui
 Să-mi dai puteri pe hoțul-craiu să'l birui

SF. VINERE :

A buzei tale veste dureroasă
 În suflet urma duișiei lasă,
 Intregul nenoroc urzit copilei
 'L-am ascultat cu tot adînsul milei.
 Îți laud curajul! Măndră-î vitejia
 Ce te impinge să deslegi robia —
 Dar calea ta 'n primejdii pururi crește
 Și nici un muritor n'o isprăvește,
 Tărie ai, să-ți implinești dorința?
 Adese 'n urma 'nsuflețirii stă căința!

De e frumos ca să resimți durere,
 Să sari în ajutor — a ta putere
 Imboldurilor mîndre slujitoare
 Prea slabă-i poate, lesne-î s'o doboare
 Vrajmașii nefirești. Și nu-î păcat
 Dă chipul tău cel mîndru închegat,
 De tinereța ta înfloritoare
 Să piară 'n vrerea minții prea ușoare?
 Întoarce pasul tău grăbit fără de vreme!

FĂT-FRUMOS :

Nu ast-fel să-mi vorbești, căci nu se teme
 Viteazul de primejdii, ci cu zor
 S'aruncă drept în vălmășagul lor.
 Pornirea mea de faptă 'ncununată
 Voiesc să fie.

Sfîntă mult lăudată !

De vrei să mă ajuți, primesc cu drag
 Și-'ți mulțumesc, de nu — acest toiag

(arată ghioaga)

Mă va călăuzi ca pîn' acum
 Prieten bun și mai departe 'n drum.

SF. VINERE :

Prea rău, ce-am zis, cu gîndul tău se 'ngîină !
 Cu drag îți pun, ce pot, la îndemină.
 Dar vezi, puterea mea e prea săracă
 Decît a zmeilor tărie să întreacă,
 Și mai ales : mî-e gîndul știutor
 De-î vrednic cel, ce'mi cere ajutor ?
 Nu-î vorba ta numai vestmint de fală
 Urzit de-o îngîmfată îndrăzneală ?
 Nu pot să te ajut fără 'ncercare :
 De-o îplinești, un dar cum e arare
 Să-ți fie scutul meu, de nu, osîndă
 Voi pune pe ființa ta plapîndă,
 Te voi vrăji ; ființă de ocară
 Să mă slujești în chip și fel de fiară.

FĂT-FRUMOS :

O, pune-mă la încercare ! Gata
 Sunt eu să-mi iați și plata și resplata !

SF. VINERE :

Il vezi pe Urs? El este făt de craiu
Și l-am vrăjit pentru sumețu-î graiu.

(cătră Urs)

Tu știi de unde ți-a venit năpasta!
Să 'i duci pe Făt-frumos în noaptea asta
Să stee perelor de aur pază,
Să văd, cum agerimea lui veghiază.

(cătră Făt-frumos)

De-acuma, Făt-frumos, din gînd dispară
Imboldul tău de ducă. Pină 'n sară
Să-'mî fii plăcutul oaspe. Se cuvine
Să fie inima și gîndul tău senine.

(cătră cei adunați)

Curtenî și florî! Primiți'l cu iubire
Pe rarul oaspe. Unde sunt potire
Cu băuturi plăcut întăritoare?
Intindeți-'î! În dulce desfătare
Să-î treacă ziua ca un vis frumos!

FĂT-FRUMOS :

(închinînd potirul)

Seninătăței tale beaū acest prinos!

TOȚI :

Slăvit să fii, tu oaspe rar și mîndru!

(St. Vinere face un semn purtătorilor scaunului; ei se apropie. Sf. Vinere sue în scaun, apoi este ridicată în sus).

SF. VINERE :

Acum, florî drăgăstoase, să porniți
Cu joc șagalnic, cum mai mîndru'l știți!

(cătră Făt-frumos)

Privește, Făt-frumos, să vezi temeiul
Vieții de la noi și obiceiul,
Urmează-mă, pe lingă mine fii
Să-'mî povestești de-a tale vitejii.

(Grupul sfintei Vineri se postează în fund lingă portalul palatului, pe scări; Făt-frumos lingă sf. Vinere, din cînd în cînd vorbind prin semne cu ea. Ursul, cam neghiob, aranjează dansul florilor cu fluturii).

Sfirșitul tabloului I.

COSTANTIN BERARIU.